

PUL niyə əl çirkidir?

Ulu babalarımız üçün əl çirki olan pul əski çağlardan mal dövriyyəsinin simvolu, hər cür maddi əşyanın ekvivalenti və ticarətin, var-dövlətin, sərvətin əsas atributlarından biridir. İbtidai çağlarda ov silahlarına, məişət, maldarlıq, əkinçilik alətlərinə tələbatın durmadan artması əmtəə dövriyyəsinin sürətlə inkişafına səbəb olub və pulu meydana gətirib. Əvvəllər alış-ve-riş natural şəkildə (heyvan dəriləri, dən, buğda, mal-qara, metal, saxsı məmulatlar, ərzaqlar bir-birinə dəyişdirilirdi), sonralar isə rəmzləşmiş formada, yəni xüsusi mis, qızıl və gümüş sikkələrin kəsilməsi, nəhayət, kağız pulların çapı ilə həyata keçirildi. Pullar böyük məbləğdə toplanıb dövriyyəyə buraxılmaqla, sələmə, kreditə verilməklə gəlirə çevrilib, eləcə də var-dövləti maddiləşdirib (qızıl, gümüş, daş-qaş halında).

Pul gündəlik həyatda bütün maddi və mənəvi şeyləri əldə etmək vasitəsi, təminatlılıq rəmzi idi. Bəlkə də yeganə varlıqdır ki, ancaq gerçək dünyada dəyəre, qüvvəyə malikdir. Çünki heç bir dini görüş o biri aləmdə pula yer ayırmır. Ona görə də Avropanın bəzi rahib ordenləri qəti şəkildə bildirib ki, «Pula toxunanlar yer üzünün bütün pisliliklərini öz bədənlərinə keçirirlər». Bu xofdan qorxan varlıqlar çox hallarda sərvətinin bir hissəsini kasıblara paylamaqla günahlarını bağışlatmaq istəyib.

Bütün bunlara rəğmən pul hökmrənliyə stimül yaradan gözəgörünməz qüvvədir. O elə gücə malikdir ki, ölkələri, şəhərləri, kəndləri yer üzündən silib apara, ailələri dağıda, oğulu ataya, qardaşı qardaşa qarşı qoya bilir.

Pul vahidlərinin özünün simvollaşmasına gəlincə, üsul və formaları olduqca müxtəlif və çoxdur. Metal və kağız pulların üzərində tanrılar, müqəddəs heyvanlar, səmavi kitablardan kəlamlar, maddi-mədəniyyət abidələri, hökmdarlar, görkəmli şəxsiyyətlər, həmçinin spesifik şərti nişanlar əks etdirilirdi. Belə ki, Amerika dolları mason işarələri ilə - demokratiyanı bildiren kəsilmiş piramida və üçbucaqlarla naxışlanır.

Dünyada ən işlək kağız pul \$-dollar ilk dəfə 1792-ci ilin 2 aprelində dövriyyəyə buraxılıb.

ABŞ-da birinci pul vahidi 24 qr. gümüş sikkə meydana gələndə üzərinə «S» işarəsi çəkilib. Bu, «solid» (roma pulunun qədim adı) sözünün ilk hərfi idi. Onun iki yanaşı şaquli xətlə birlikdə verilməsi ispanların gerbindəki «Herkules dirəkləri»ni xatırladır. Bu, əslində «S» və «P» hərflərinin monoqramıdır və «ship-peso»-su deməkdir, yəni «gəmi pyeso-su - pulu». \$ işarəsinin həqiqi şərhı belədir ki, dollar «fəlsəfi daşı» tapmaq vasitəsi kimi yaradılıb.

Azərbaycan çoxsaylı pulları ilə zəngin ölkələrdən biridir. Ta qədimdən varlıqlar və gözütöxlər diyarıdır. Ulu əcdadlarımız pulu ona görə əl çirki sayıblar ki, heç kəs yığıb saxlamasın, var-dövlət hərisi olmasın. Səxavət göstərüb imkansızlara yardım göstərsin. Çünki heç kəs yığıdıklarını özü ilə o biri dünyaya aparmaq qüdrətində deyil.

